Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2020-00576

KEO-10 Rasimus Johanna(UM), Heikkilä Kaisa(UM)

10.06.2020

JULKINEN

Asia

Raportti eduskunnalle - Epävirallinen EU:n kehitysministerikokous 8.6.2020 videoyhteydellä

Kokous

08.06.2020 - 08.06.2020

Kehitysministerien epävirallisen videokokouksen pääasiakohtana oli EU:n globaalit koronavirustoimet eli Team Europe -paketti. Ajankohtaisissa asioissa saatiin päivitys Post Cotonou -neuvotteluista ja EU:n tulevasta kehitysrahoitusarkkitehtuurista. Lisäksi mainittiin tuleva Sudan-apukonferenssi 25.6.

WHO alusti pandemiatilanteesta. Kiitos EU:lle rahallisesta ja poliittisesta tuesta, jolle kasvava tarve. Jakautunut maailma ei voi selättää pandemiaa. Yhdysvallat ja Kiina täytyy saada takaisin, tässä EU:lle roolia. EU:n tukea toivottiin, jotta Yhdysvallat palaisi WHO:n tukijaksi. Tulevan rokotteen tasavertainen saatavuus ennen kaikkea poliittinen kysymys – EU:n ja muiden tulee sopia, että rokote on maailmanlaajuinen yleishyödyke.

Team Europe –lähestymistapa sai yksimielisen tuen jäsenmailta. Tärkeä panostaa eniten tukea tarvitseviin maihin ja kaikin tavoin vältettävä uusi pandemia. Ruokaturvakriisi on vakava huoli kuten myös velkakriisi. YK:n tukeminen ja etenkin WHO:n johto- ja koordinaatiorooli keskeistä sekä kumppanimaiden omistajuuden kunnioittaminen. Usea jäsenmaa nosti esille lähestymistavan BBBG – Building Back Better and Greener.

Ajankohtaiset asiat

EU:n ulkosuhteiden korkea edustaja **Josep Borrell** avasi kokouksen esittelemällä agendan. Kokouksen alkuun ei tullut ehdotuksia muihin asioihin. Kirjallisessa menettelyssä 5. kesäkuuta oli hyväksytty seuraavat neuvoston päätelmät: ”Team Europe” -maailmanlaajuiset toimet covid-19-pandemiassa; nuoret ulkoisessa toiminnassa; budjettitukitietojen laatua koskevasta Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomuksesta nro 25/2019; Euroopan unionin ulkoisen toiminnan rahoitusvälineiden täytäntöönpanoa vuonna 2018 koskevasta vuoden 2019 vuosikertomuksesta sekä EU:n kehitysaputavoitteita koskevasta vuoden 2020 vuosikertomuksesta Eurooppa-neuvostolle. Jäsenvaltioita kannustettiin osallistumaan 25. kesäkuuta järjestettävään Sudanin apukonferenssi, jonne toivotaan rahoituslupauksia Sudanin poliittisen transition hyväksi.

Ajankohtaisissa asioissa käsiteltiin Post Cotonou -neuvottelujen tilanteen, joissa on päästy loppuvaiheeseen. Neuvoston AKT-työryhmää tullaan päivittämään säännöllisesti. Ajankohtaisissa asioissa käsitellyn EU:n kehitysrahoitusarkkitehtuurin osalta huomioidaan yhteys EU:n monivuotisesta rahoituskehyksestä (MFF) käytäviin neuvotteluihin. Ulkosuhteiden rahoituksen taso on tärkeää pitää

kunnianhimoisella tasolla. Euroopan kestävän kehityksen rahaston (EKKR) jatko (EKKR+) ja ulkoiset lainamandaatit antavat mahdollisuuden tukea kumppanimaita tehokkaammin.

Post-Cotonou

Tulevaa suhdetta Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) maiden kanssa koskevat neuvottelut ovat korkea prioriteetti. Neuvotteluissa ollaan etenemässä pääneuvottelijoiden (chief negotiators) tasolle, jossa komissaari Urpilainen edustaa EU-osapuolta. Pääneuvottelijat tapaavat 12.6.2020. Tulevan sopimuksen avoimia kysymyksiä neuvotellaan edelleen eivätkä ne tule olemaan helppoja. Perjantaina on lisätietoa reunaehdoista ja kompromisseista. On varauduttava siihen, että heinäkuussa joudutaan päättämään nykyisen sopimuksen jatkamisesta vielä toiseen kertaan.

EU:n tuleva kehitysrahoitusarkkitehtuuri

Saatiin päivitys EU:n tulevan kehitysrahoitusarkkitehtuurin osalta. EU:n tulevalle ulkosuhderahoitusvälineelle (NDICI) oli osana komission koronaviruselvytyspakettia ehdotettu 8 % kasvua. NDICI on väline vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Toimeksiantoasiakirja on laadittu kehitysrahoitusarkkitehtuuria koskevaa toteutettavuusselvitystä varten.

AKT-maiden kanssa on tärkeää saada uusi, nykyaikainen sopimus mahdollisimman pian. Avointen kysymysten mm. muuttoliike osalta on jatkettava keskustelua. Tulevan sopimuksen luonteen osalta puheenvuoron pitäneet jäsenmaat tukivat sekasopimusta eli EU-jäsenvaltioiden tulisi olla sopimusosapuolia. Rahoitusarkkitehtuurin osalta on edettävä toimeenpanossa.

Cotonoun sopimuksen katsottiin olevan erittäin tärkeä sopimus, jota olisi jatkettava, jos uutta sopimusta ei saada ajoissa neuvoteltua. Muuttoliikkeestä on tulossa Afrikan kanssa myös turvallisuuskysymys, joten on tärkeää edetä.

Kunnianhimo on säilytettävä sopimusneuvotteluissa ja hyödynnettävä mahdollisuus kasvattaa yhteistyötä Afrikan kanssa. EU:n tuleva Afrikka-strategia tukee tätä myös. Ihmisoikeudet ja tuki hauraimmille valtioille on muistettava. Afrikan lisäksi kyseessä on myös kumppanuus Karibian ja Tyynenmeren kanssa. Taloussuhteet ovat myös tärkeät.

WHO:n puheenvuoro COVID-19 -pandemiasta

Kuultiin WHOn pääjohtaja **Tedros Adhanom Ghebreyesusin** puheenvuoro COVID-19 -pandemiasta, jonka jälkeen jäsenmailla ja komissiolla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä, käymättä kuitenkaan täyttä keskustelukierrosta. EU on WHO:n suurin avunantaja. EU-vetoinen resoluutio oli hyväksytty WHA:ssa (World Health Assembly); COVID-19 -rokotteet, diagnoosi ja hoito pitäisi olla kaikkien saatavilla. Yhdysvaltain ilmoitus vetäytymisestä yhteistyöstä WHO:n kanssa on valitettava. Pandemiaan vastaamiseksi on työskenneltävä kaikkien, ml. Yhdysvaltain kanssa.

WHO painotti, että pandemian selättämiseksi tarvitaan vahvaa monenkeskisyyttä ja kansainvälistä solidaarisuutta, ei vastakkainasettelua. WHO:lle on raportoitu lähes 7 miljoonaa COVID-19 -tartuntatapausta. Vaikka tapaukset ovat laskussa Euroopassa, maailmanlaajuinen trendi on huolestuttava. Pandemiavasteessa tarvitaan koko yhteiskunnan kattava lähestymistapa. EU sai kiitosta tuesta, johtoroolista ja haavoittuvien maiden tukemisesta. EU:n tuen toivottiin edelleen kasvavan. EU:n tuki WHA-resoluutiolle oli tärkeä: nyt toimeenpannaan päätöslauselman 10 kohtaa. On huomioitava myös, että rutiinirokotuksista on pulaa ja ne ovat monin paikoin keskeytyneet. Aliravitsemukseen ja tuotantoketjuihin on kiinnitettävä huomiota, koska vaarana on nälkäpandemia koronaviruksen lisäksi. Ennalta varautuminen on investointi tulevaisuuteen. On panostettava

terveysjärjestelmien vahvistamiseen etenkin siellä missä kapasiteetti on heikkoa. Pandemiavasteen lisäksi on panostettava universaaleihin terveystoimiin ja elvytettävä kestävällä tavalla.

Puheenvuoroissa toivottiin WHO:n jatkavan pandemian johtoroolissa. EU:n olisi harkittava joustavaa rahoitusta WHO:lle. Ehdotettiin kuitenkin myös itsenäistä arviota WHO:n COVID-19 -vasteesta. Tehokas monenkeskisyys on tarpeellisempaa kuin koskaan. EU:n tärkeimpiä toimia ovat Team Europe ja globaali rahoituskonferenssi. Pandemiakriisi on valtava, ja Euroopan tulee näyttää solidaarisuutta. Afrikkaan kohdistuvaa tukea sekä vihreän kehityksen toimia tulee merkittävästi kasvattaa.

Koronavirusvasteessa on otettava oppia Euroopan tapahtumista ja eurooppalaisesta koordinaatiosta. COVID-19 voi olla epäsäännöllisen muuttoliikkeen työntötekijä. On otettava myös itäiset kumppanit huomioon ml. Länsi-Balkan, sekä nälkäkriisi.

Suomi kysyi, miten voidaan taata, että COVID-19 -rokotteesta saadaan globaali julkishyödyke.

WHO:n mukaan Yhdysvaltain vetäytymisen vakavin vaikutus on poliittinen: taloudellisesti menetys on noin 15 prosenttia. EU:n olisi tärkeää vaikuttaa siihen, että Yhdysvallat palaisi WHO:n tukijaksi. WHO on sitoutunut uudistuksiin. Kuluneen puolen vuoden oppeja on useita: julkisiin terveysjärjestelmiin on panostettava. Esim. Afganistanissa, Perussa, ja Pohjois-Jemenissä tilanne on muuttumassa kestämättömäksi. Karanteeniin on syytä asettaa kaikki tartunnan saaneiden läheiset mutta karanteenissa olevia on tuettava sekä vältettävä haavoittuvassa asemassa olevien saattamista alttiiksi hoivakodeissa, pakolaisleireillä ja slummeissa. Tulisi välttää toista tartunta-aaltoa. Toimien oltava yhteisökeskeisiä, jotta ne toimivat ilman pakkokeinoja. Väestöntiheydeltään suuressa ja elinoloiltaan heikoissa maissa alhaisia tartuntatasoja on vaikea ylläpitää.

Kansainvälinen yhteisö ei riittävästi valmistautunut pandemiaan saatavilla olevasta tiedosta huolimatta, kuten ”The World at Risk” -raportti elokuulta osoittaa. Terveyden tulisi olla toiminnan keskiössä. Uusi pandemia on mahdollinen. Puutteiden paikkaamiseen tarvitaan poliittinen sitoumus ja varat. Ebola-kriisin (2014) perusteella tehdyt suunnitelmat eivät saaneet riittävää rahoitusta. EU voi mobilisoida muitakin hyväksymään rokotteen globaalina julkishyödykkeenä; kyseessä on poliittinen päätös. Yksi haaste oli se, että kriisi oli aluksi terveysministerien vastuulla. Sen sijaan koko valtionhallinnon ja kansalaisyhteiskunnan tulee olla alusta asti mukana luottamuksen aikaansaamiseksi.

WHO:ssa Kiinaa kohdellaan kuten muitakin jäsenmaita. Tieto viruksesta Kiinassa saavutti WHO:n 31.12.2019, mitä ennen kukaan muukaan toimija ei ollut tiedottanut WHO:ta asiasta. Virus tunnistettiin 7.1. ja WHO:n pääjohtaja julisti hätätilan 30.1., jolloin Kiinan ulkopuolisten tapausten lukumäärä oli 98. WHO:n hätätilakomitea julisti hätätilan tieteellisten tietojen perusteella. Epidemia alkoi Kiinasta, joten oli luontevaa aloittaa yhteistyö sieltä.

Varsinainen keskustelukohta: Team Europe

Team Europe -kokonaissumma on noussut 36 mrd. euroon, johon sisältyvät EU-jäsenmaiden, EU-instituutioiden ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) toimet. Team Europen nopea toimeenpano on tärkeää. Kyseessä on EU:n yhtenäisyyden osoitus, ja on toimittava koordinoidusti. EU:n toimille tarvitaan enemmän näkyvyyttä, ja on torjuttava disinformaatiota. Hyviä esimerkkejä ovat mm. Nigeria, Mali ja Kenia. Samaan aikaan globaali nälkäkriisi uhkaa, ja ihmisiä kuolee enemmän nälkään kuin pandemiaan. Humanitaarinen ilmasilta, velka-apu, kauppa sekä tutkimus ja kehitys ovat myös osa vastetta.

Team Europe alkoi 2 kk sitten: 20 mrd. eurosta (8.6.2020) summa on kohonnut 36 mrd. euroon, mikä osoittaa EU:lta solidaarisuutta ja johtajuutta. Lisäksi EU tukee globaaleja toimia rokotteen ja hoidon

kehittämiseksi. EU-delegaatioita ja jäsenmaiden edustustoja on ohjeistettu Team Europe -toimeenpanosta, kehitteillä olevasta seurantajärjestelmästä ja viestinnästä. Velkamoratoriosta ja –helpotuksista on keskusteltu (mm. G20:ssa). YK:n ruokaturvahuippukokouksesta toivotaan onnistunutta.

Jäsenmaat antoivat puheenvuoroissaan laajasti tuen Team Europe -toimille. Haavoittuvimmat kärsivät eniten. Eniten tarvitseviin tulee panostaa, ml. LDC- ja konfliktimaihin etenkin Afrikassa ja myös naapurustoon ja Länsi-Balkaniin. Moni oli huolissaan vakavasta ruokaturvakriisistä. Siihen liittyen oli esillä YK:n ruokaturvahuippukokous, jonka onnistumista pidettiin tärkeänä.

Ruokaturvaa tarvitaan innovatiivisia ratkaisuja. Yhteisestä digitaalisesta Team Europe –tiedonvaihtoalustasta on esitetty aloite. Jäsenmaiden mukaan disinformaatioon tulee vastata, ja EU:n työn näkyvyyttä lisätä.

YK:n tukeminen ja WHO:n johto- ja koordinaatiorooli olivat esillä useissa puheenvuoroissa, samoin muu monenkeskinen yhteistyö, kuten Maailmanpankki ja rahoituslaitokset. Kumppanien osallistuminen ja omistajuus nähtiin tärkeällä sijalla, ja paikallisten ratkaisujen todettiin kokemuksen mukaan toimivan parhaiten. Nuorten roolia ja haasteita korostettiin.

Jäsenmaat kertoivat omista ohjelmistaan ja miten ovat muokanneet niitä pandemiaan vastaamiseksi. Maat kertoivat keskinäisestä yhteistyöstään ja yhteistyöstä EU-delegaatioiden kanssa ja siitä tiedottamisesta (esim. **Suomi** ja EU-delegaatio Nepalissa). Tosin Team Europen maatason näkyvyyden katsottiin olleen vaihtelevaa. Tarvitaan koordinoitu viestintästrategia.

Pandemian jälkeisessä elvytyksessä korostettiin vihreää jälleenrakentamista, jossa keskeistä on Agenda 2030:n ja Pariisin sopimuksen toimeenpano. Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön jatkumo sekä humanitaarinen ilmasilta ovat tärkeitä.

EU:n arvoissa ja seurannassa ei saa joustaa; esim. budjettituen läpinäkyvyyteen tulee kiinnittää huomiota. On varottava, ettei koronakriisin varjolla lipsuta periaatteista.

Suomi painotti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia (SRHR).

Koronavasteessa on huomioita myös mielenterveys- ja psykososiaalinen tuki ja sosiaalisten turvaverkkojen merkitys. Vihreän elpymisen osalta olennaisia ovat energiakysymykset, maankäyttö, kestävä kaupunkikehitys sekä fossiilisten polttoaineiden tuesta luopuminen.

Tuki tulee suunnata kehitysmaille ja haavoittuvimmille. Ruokaturvatilanteella on vakavat seuraukset haavoittuvimpiin maihin, joista osa on naapurustossa. On vältettävä nälkäpandemiaa.

Team Europe -paketti ja päätelmät osoittavat geopoliittisten otetta ja samalla kumppanimaiden omistajuutta. Afrikan kanssa tavoitteena olisi todellinen kumppanuus. EU:n on johdettava monenkeskisellä areenalla, YK, G7 ja G20.

Team Europe on testi EU:n sitoumuksille. On toimittava siten, että ketään ei jätetä jälkeen, ja estettävä tulevat pandemiat.

Suomi tuki ripeää maatason toteutusta ja tehokasta viestintää. Puheenvuorossa olivat esillä laadukas koulutus ml. ammattikoulutus, kouluruokailu ja etäratkaisut, sekä säälliset työpaikat nuorille; vihreä siirtymä ja vihreä jälleenrakennus. Nepalissa Suomi ja EU-delegaatio toimeenpanevat yhteisohjelmaa vesisektorilla. Maatasolla tulosperustainen ja koordinoitu viestintä ovat keskeisiä EU:n näkyvyyden

kasvattamisessa. Suomen ja EU:n ohjelmasta Nepalissa oli jo viestitty #TeamEurope-tunnuksella. Suomelle vahva monenkeskinen yhteistyö ml. WHO ja rahoituslaitokset ovat keskiössä. Huoltovarmuus on keskeisessä roolissa. SRHR on osa olennaisia terveyspalveluja. Suomi totesi ruokaturvakriisin osalta, että YK:n ruokaturvahuippukokous vuonna 2021 on hyvä mahdollisuus ruokajärjestelmien kehittämiseksi.

Komission aikaansaannoksista mm. varainkeruussa pidettiin vaikuttavina. On pitäydyttävä ihmisoikeuksissa ja ilmastotavoitteissa. Sekä isojen että pienten avunantajien työ on tärkeää.

Koronavasteessa tuki Kansainväliselle rokotealliansille (Vacine Alliance, GAVI) ja epidemioiden torjuntaa edistävälle kansainväliselle yhteenliittymälle (Coalition for Epidemic Preparedness Innovations, CEPI) on tärkeää.

Lopuksi todettiin keskustelun olleen yksimielistä. Team Europe -lähestymistapaa tuettiin laajasti, ja siitä on viestittävä selkeästi. Team Europe -lähestymistavassa täydentyvät EU:n ja jäsenmaiden tuki. Kestävän kehityksen Agenda 2030 ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal) ovat johtoajatuksia.

Suomen edustajat

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari, erityisavustaja Kirsi Airio, diplomaattiavustaja Mikko Autti, suurlähettiläs Hanna Lehtinen (EUE), lähetystöneuvos Kaisa Heikkilä (EUE), yksikönpäällikkö Katja Ahlfors, tarkastaja Johanna Rasimus.

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite

Asiasanat	Cotonoun sopimus, kehitysrahoitus, koronavirukset, Agenda 2030 kehitys
Hoitaa	**STM, UM, VM**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, TEM, TULLI, VNK, VTV, YM